

Περιορισμοί και Εξαιρέσεις του Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2013

Για δημιουργούς Ανοικτών
Ακαδημαϊκών Μαθημάτων

Περιορισμοί και Εξαιρέσεις του Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Τι είναι οι Περιορισμοί του Περιουσιακού Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας;

Προκειμένου να είναι δυνατή η πραγματοποίηση μιας σειράς από πράξεις που ο νομοθέτης έκρινε κοινωνικά και οικονομικά σημαντικές, ο νόμος για την πνευματική ιδιοκτησία επιτρέπει την τέλεσή τους χωρίς την άδεια του δικαιούχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι εάν θέλω να χρησιμοποιήσω υλικό το οποίο ανήκει σε τρίτον και συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος στο κεφάλαιο των περιορισμών του δικαιώματος, τότε δε χρειάζεται να ζητήσω την άδεια του δικαιούχου των δικαιωμάτων. Οι Περιορισμοί του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας, μερικές φορές ονομάζονται και εξαιρέσεις του δικαιώματος, ενώ σε άλλα συστήματα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, αντιστοιχούν στο fair use (ΗΠΑ) ή στο fair dealing (Ηνωμένο Βασίλειο).

Που προσδιορίζονται οι Περιορισμοί του Δικαιώματος στο νόμο και ποιες είναι οι βασικές τους αρχές;

Οι Περιορισμοί αναφέρονται στο περιουσιακό δικαίωμα και ουσιαστικά επιτρέπουν τη χωρίς καταβολή κάποιου τέλους χρήση του έργου, εφόσον τηρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις του νόμου. Το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού παραμένει ανεπηρέαστο από την εφαρμογή των Περιορισμών. Οι Περιορισμοί του περιουσιακού δικαιώματος αναλύονται στο τέταρτο κεφάλαιο του Ν. 2121/1993, στα άρθρα 18 έως 28Γ.

Το αρ. 28Γ παρέχει τη γενική αρχή που πρέπει να χρησιμοποιείται στην ερμηνεία των Περιορισμών. Σύμφωνα με τη γενική αυτή ρήτρα οι περιορισμοί αυτοί:

(α) πρέπει να εφαρμόζονται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις

(β) οι περιπτώσεις αυτές δεν πρέπει να αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου

(γ) δεν πρέπει να θίγουν αδικαιολόγητα τα συμφέροντα του δικαιούχου

Η γενική ρήτρα αυτή είναι γνωστή και ως κανόνας των τριών σταδίων.

Ο κατάλογος των περιορισμών που αναφέρονται στα άρθρα 18 έως 28Γ είναι εξαντλητικός. Εάν η πράξη την οποία τελώ δεν εντάσσεται σε κάποιον από αυτούς τους περιορισμούς, τότε θα πρέπει να ζητήσω την άδεια του δικαιούχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.

Τι πρέπει να κοιτάω γενικά προκειμένου να εξετάσω αν ένας Περιορισμός εφαρμόζεται στην περίπτωση μου;

Προκειμένου να αποφασίσω εάν η πράξη που τελώ εμπίπτει στους Περιορισμούς και άρα δε χρειάζομαι την άδεια του δικαιούχου, θα πρέπει να εξετάζω κάθε φορά ποιοι είναι οι όροι και προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων για έναν συγκεκριμένο περιορισμό. Οι όροι αυτοί σχετίζονται με τις εξής παραμέτρους:

(α) με ποια από τις εξουσίες του δικαιούχου σχετίζεται η πράξη που τελώ (π.χ. αναπαραγωγή, διάθεση στο κοινό κλπ)

(β) ποιος είναι ο σκοπός της πράξης που τελώ (π.χ. εκπαιδευτικός, διατήρηση, ενημέρωση κλπ)

(γ) ποιος είναι ο τελών την πράξη (π.χ. βιβλιοθήκη, εκπαιδευτικός κλπ)

(δ) που πραγματοποιείται η πράξη (π.χ. σε εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο διαδίκτυο κλπ)

(ε) για τι είδους έργου μιλάμε (π.χ. εικαστικό, λόγου κλπ)

(στ) άλλου είδους προϋποθέσεις (π.χ. νόμιμη δημοσίευση, αναφορά)

Ποιοι είναι οι Περιορισμοί που περιγράφει ο νόμος;

Οι Περιορισμοί περιγράφονται στα άρθρα 18 με 28Γ του Ν. 2121/1993 και είναι οι εξής:

(α) Αναπαραγωγή για Ιδιωτική Χρήση

(β) Παράθεση Αποσπασμάτων

- (γ) Αναπαραγωγή σε σχολικά βιβλία και ανθολογίες
- (δ) Αναπαραγωγή για διδασκαλία
- (ε) Αναπαραγωγή από βιβλιοθήκες και αρχεία
- (στ) Αναπαραγωγή κινηματογραφικών έργων
- (ζ) Αναπαραγωγή για σκοπούς δικαστικών και διοικητικών
- (η) Χρήση για λόγους ενημέρωσης
- (θ) Χρήση εικόνων με έργα σε δημόσιους χώρους
- (ι) Δημόσια παράσταση ή εκτέλεση σε ειδικές περιστάσεις
- (ια) Έκθεση και αναπαραγωγή εικαστικών έργων
- (ιβ) Αναπαραγωγή προς όφελος τυφλών και κωφαλάλων
- (ιγ) Προσωρινές πράξεις αναπαραγωγής

Ποια είναι τα είδη των περιορισμών;

Ουσιαστικά, οι περιορισμοί μπορούν να ενταχθούν σε κατηγορίες αναλόγως με την αιτία για την οποία έχουν εισαχθεί:

- (α) Περιορισμοί που υπάρχουν γιατί δεν είναι πρακτικό να διεκδικούνται δικαιώματα για τις συγκεκριμένες χρήσεις (π.χ. Ιδιωτική Αναπαραγωγή, χρήση εικόνων με έργα σε δημόσιους χώρους, προσωρινές πράξεις αναπαραγωγής)
- (β) Κοινωνικά σημαντικοί περιορισμοί (π.χ. αναπαραγωγή προς όφελος τυφλών και κωφαλάλων, χρήση για λόγους ενημέρωσης, αναπαραγωγή για σκοπούς δικαστικών και διοικητικών)
- (γ) Περιορισμοί που ευνοούν τη δημιουργία νέων έργων, κυρίως μέσω της εκπαίδευσης και διατήρησης των υπαρχόντων έργων (π.χ. παράθεση αποσπασμάτων, αναπαραγωγή σε σχολικά βιβλία και ανθολογίες, αναπαραγωγή για διδασκαλία, δημόσια παράσταση ή εκτέλεση σε ειδικές περιστάσεις)
- (δ) Περιορισμοί που επιτρέπουν τη διατήρηση των έργων (π.χ. αναπαραγωγή από βιβλιοθήκες και αρχεία, αναπαραγωγή κινηματογραφικών έργων)

(ε) Περιορισμοί συναφείς προς τη φύση του έργου και την ανάγκη πώλησης του (π.χ. έκθεση και αναπαραγωγή εικαστικών έργων)

Ποιοι είναι οι Περιορισμοί που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από έναν διδάσκοντα;

Οι περιορισμοί που είναι οι πλέον πρόσφοροι για να χρησιμοποιηθούν από έναν διδάσκοντα είναι οι εξής:

(α) παράθεση αποσπασμάτων

(β) αναπαραγωγή για διδασκαλία

Ενδεχομένως να μπορεί να γίνει περιορισμένη χρήση του Περιορισμού της δημόσιας εκτέλεσης σε ειδικές περιστάσεις, αλλά κάτι τέτοιο φαίνεται να έχει περιορισμένη εφαρμογή και χρησιμότητα για την εκπαίδευση.

Ποιες είναι οι βασικές προϋποθέσεις για τη χρήση του Περιορισμού της παράθεσης αποσπασμάτων (αρ. 19);

Συνήθως θα χρησιμοποιήσω τον Περιορισμό της παράθεσης αποσπασμάτων προκειμένου να εντάξω είτε στις σημειώσεις, είτε σε κάποια παρουσίασή μου τμήματα από έργα τρίτων.

Τα βασικά στοιχεία της εξαίρεσης περιγράφονται στον ακόλουθο πίνακα:

Περιγραφή περιορισμού	Παράθεση αποσπασμάτων
Τι δεν απαιτείται	Δεν απαιτείται αμοιβή και άδεια του δικαιούχου/ δημιουργού
Είδος Έργου	Εφαρμόζεται σε κάθε είδος έργου
Πράξεις που μπορώ να τελέσω χωρίς την άδεια του δικαιούχου	Οποιαδήποτε (π.χ. αναπαραγωγή, διάθεση στο κοινό, δημόσια εκτέλεση κλπ)
Σκοπός	Κριτική ή υποστήριξη γνώμης
Ποιος μπορεί να πραγματοποιήσει την πράξη	Οποιοσδήποτε
Πρέπει να τελείται σε ειδικό χώρο/ να απευθύνεται σε συγκεκριμένο κοινό;	Όχι
Άλλες προϋποθέσεις	(α) Το απόσπασμα να είναι σύντομο

- (β) Η παράθεση να δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο σκοπό
- (γ) Το απόσπασμα να προέρχεται από έργο που έχει γίνει νομίμως γνωστό (δημοσιευμένο) στο κοινό
- (δ) Η χρήση να είναι σύμφωνη με τα χρηστά ήθη, δηλ. το γενικό κανόνα των τριών σταδίων:
- να είναι εξαιρετική
  - να μην αντίκειται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου
  - να μην θίγει αδικαιολόγητα τα συμφέροντα του δικαιούχου
- (ε) Να γίνει αναφορά:
- στον τίτλο του έργου από τον οποίο προέρχεται το απόσπασμα
  - στο όνομα του συγγραφέα (εφόσον αναφέρεται στην πηγή)
  - στο όνομα του εκδότη (εφόσον αναφέρεται στην πηγή)

Ερωτήσεις

Μπορώ να χρησιμοποιήσω μια αυτούσια φωτογραφία σε μια παρουσίαση μου ή τις σημειώσεις μου με την αιτιολογία του Περιορισμού της παράθεσης αποσπασμάτων;

Το πρώτο ζήτημα που εμφανίζεται σε σχέση με τη χρήση της φωτογραφίας είναι τι συμβαίνει στις περιπτώσεις που αποτελεί το σύνολο του έργου και όχι απόσπασμα αυτού. Στις περιπτώσεις αυτές, εκτός αν η φωτογραφία αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου έργου, δε θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί, εκτός αν με κάποιο τρόπο μπορεί να στοιχειοθετηθεί ότι η χρήση είναι εξαιρετική, δεν αντίκειται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου, ούτε θίγει αδικαιολόγητα τα συμφέροντα του δικαιούχου.

Το δεύτερο ζήτημα είναι ο σκοπός για τον οποίο χρησιμοποιείται η εικόνα. Αυτός θα πρέπει να είναι η υποστήριξη γνώμης ή η κριτική της εικόνας. Δεν μπορεί να χρησιμοποιείται η εικόνα για εικαστικούς ή αισθητικούς λόγους.

Το τρίτο ζήτημα είναι να γίνεται η αναφορά στην πηγή της εικόνας.

Μπορώ να χρησιμοποιήσω αυτούσιο το κεφάλαιο ενός βιβλίου ή ένα ολόκληρο άρθρο στις σημειώσεις μου με τον Περιορισμό της παράθεσης αποσπασμάτων;

Όχι. Τόσο το κεφάλαιο ενός βιβλίου, όσο και -πολύ περισσότερο- ένα ολόκληρο άρθρο δεν ανταποκρίνονται ούτε στο κριτήριο του σύντομου αποσπάσματος ούτε μπορούν να θεωρηθούν ότι δε θίγουν τα συμφέροντα του δικαιούχου και την κανονική εκμετάλλευση του έργου.

Παίζει κάποιο ρόλο αν η παρουσίασή μου είναι ανοικτή και στο διαδίκτυο για την εφαρμογή της εξαίρεσης;

Όχι. Ο νόμος δε θέτει περιορισμούς ως προς τη χρήση των αποσπασμάτων. Η μόνη επίδραση θα μπορούσε να έχει με τη βλαπτικότητα της δημοσίευσης για την κανονική εκμετάλλευση του έργου από το οποίο προέρχεται το απόσπασμα, αλλά μάλλον η δημοσίευση των σημειώσεων το ευνοεί παρά το βλάπτει κι έτσι ο κανόνας των τριών σταδίων δεν παραβιάζεται.

Ποιες είναι οι βασικές προϋποθέσεις εφαρμογής του Περιορισμού της αναπαραγωγής για διδασκαλία (αρ. 21);

Το βασικό πρόβλημα με την εφαρμογή της εξαίρεσης αυτής είναι ότι δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διάθεση του έργου στο διαδίκτυο παρά μόνο στην αναπαραγωγή αποσπασμάτων που θα χρησιμοποιηθούν στη διδακτική διδασκαλία.

Περιγραφή περιορισμού	Αναπαραγωγή αποσπασμάτων για διδασκαλία
Τι δεν απαιτείται	Δεν απαιτείται αμοιβή και άδεια του δικαιούχου/ δημιουργού
Είδος Έργου	Εφαρμόζεται σε κάθε είδος έργου
Πράξεις που μπορώ να τελέσω χωρίς την άδεια του δικαιούχου	Αναπαραγωγή
Σκοπός	Διδασκαλία ή εξετάσεις
Ποιος μπορεί να πραγματοποιήσει την πράξη	Διδάσκων
Πρέπει να τελείται σε ειδικό χώρο/ να απευθύνεται σε συγκεκριμένο κοινό;	Σε εκπαιδευτικό ίδρυμα. Οριακά γίνεται δεκτό ότι μπορεί να διατεθεί σε κλειστό ψηφιακό δίκτυο.
Άλλες προϋποθέσεις	(α) Το έργο από το οποίο έρχεται το απόσπασμα πρέπει να είναι νομίμως δημοσιευμένο (β) Το απόσπασμα πρέπει να είναι σύντομο (γ) Η χρήση να είναι σύμφωνη με τα χρηστά

ήθη, δηλ το γενικό κανόνα των τριών σταδίων:

- να είναι εξαιρετική
- να μην αντίκειται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου
- να μην θίγει αδικαιολόγητα τα συμφέροντα του δικαιούχου

(δ) Να γίνει αναφορά:

- στον τίτλο του έργου από τον οποίο προέρχεται το απόσπασμα
- στο όνομα του συγγραφέα (εφόσον αναφέρεται στην πηγή)
- στο όνομα του εκδότη (εφόσον αναφέρεται στην πηγή)

Μπορώ να χρησιμοποιήσω τον Περιορισμό της αναπαραγωγής για διδασκαλία για ανοικτό εκπαιδευτικό περιεχόμενο στο διαδίκτυο;

Όχι. Πρώτον, γιατί αναφέρεται στο δικαίωμα αναπαραγωγής, ενώ η διάθεση στο διαδίκτυο αντιστοιχεί στο δικαίωμα της διάθεσης του έργου στο κοινό. Δεύτερον, γιατί πρέπει να γίνεται μόνο για διδακτικούς σκοπούς ενώ η χρήση με ανοικτές άδειες δεν εμποδίζει οποιαδήποτε άλλη χρήση. Τρίτον, γιατί πρέπει να γίνεται σε χώρο διδασκαλίας, δηλαδή φυσικό χώρο ή σε κλειστό ψηφιακό χώρο.

Ποιες είναι οι βασικές προϋποθέσεις εφαρμογής του Περιορισμού της δημόσιας εκτέλεσης σε ειδικές περιστάσεις (αρ. 27) ;

Το βασικό πρόβλημα της εξαίρεσης αυτής είναι ότι έχει να κάνει με συγκριμένου τύπου έργα και δεν περιλαμβάνει διαδικτυακή χρήση.

Περιγραφή περιορισμού	Δημόσια εκτέλεση ή παράσταση σε ειδικές περιπτώσεις
Τι δεν απαιτείται	Δεν απαιτείται αμοιβή και άδεια του δικαιούχου/ δημιουργού
Είδος Έργου	Έργα δεκτικά δημόσιας εκτέλεσης/ παράστασης
Πράξεις που μπορώ να τελέσω χωρίς την	Δημόσια Εκτέλεση

Άδεια του δικαιούχου	
Σκοπός	Πραγματοποίηση επίσημων τελετών, Εκπαιδευτικοί σκοποί – δραστηριότητα εκπαιδευτικών ιδρυμάτων
Ποιος μπορεί να πραγματοποιήσει την πράξη	Προσωπικό και μαθητές εκπαιδευτικών ιδρυμάτων
Πρέπει να τελείται σε ειδικό χώρο/ να απευθύνεται σε συγκεκριμένο κοινό;	Προσωπικό και μαθητές εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, γονείς αυτών, αυτοί που έχουν την επιμέλεια αυτών, πρόσωπα που συνδέονται άμεσα με τη δραστηριότητα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.
Άλλες προϋποθέσεις	(α) Στο πλαίσιο επίσημων τελετών (β) Στο πλαίσιο δραστηριοτήτων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων

Μπορώ να χρησιμοποιήσω τον Περιορισμό της δημόσιας εκτέλεσης σε ειδικές περιστάσεις (αρ. 27) για διδασκαλία στο διαδίκτυο;

Όχι. Πρώτον, γιατί αναφέρεται μόνο σε έργα δεκτικά παράστασης ή εκτέλεσης και δεύτερον, γιατί δεν καλύπτει τη διάθεση του έργου μέσα από το Διαδίκτυο.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Ακαδημαϊκό Διαδίκτυο – GUnet 2013. «Περιορισμοί και Εξαιρέσεις του Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2013. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση [εδώ](#), 04/03/2014.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση.

Η άδεια αυτή ανήκει στις άδειες που ακολουθούν τις προδιαγραφές του Ορισμού Ανοικτής Γνώσης [2], είναι ανοικτό πολιτιστικό έργο [3] και για το λόγο αυτό αποτελεί ανοικτό περιεχόμενο [4].

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.el>

[2] <http://opendefinition.org/okd/ellinika/>

[3] <http://freedomdefined.org/Definition/El>

[4] <http://opendefinition.org/buttons/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- Το Σημείωμα Αναφοράς
- Το Σημείωμα Αδειοδότησης
- Τη δήλωση διατήρησης Σημειωμάτων
- Το σημείωμα χρήσης έργων τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Το έργο “**Κεντρικό Μητρώο Ελληνικών Ανοικτών Μαθημάτων**” υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Copyright Ακαδημαϊκό Διαδίκτυο GUnet 2013